

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет соціології
Кафедра методології та методів соціологічних досліджень

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:
«Релігійність населення України»

Спеціальність: 054 Соціологія
Освітня програма: «Соціологія»
Освітній ступінь: бакалавр
Кваліфікація: бакалавр з соціології

Авторка:
Руда Віра Олександрівна
студентка 4 курсу

Науковий керівник:
Сидоров Микола Володимир-Станіславович,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

Бакалаврська робота допущена до захисту
рішенням кафедри методології та методів соціологічних досліджень
Протокол № _____ від «___» _____ 20__ р.
Зав. кафедри _____ Сидоров М.В-С.

Київ 2023

Реєстрація

номер _____ дата _____ підпис лаборанта кафедри _____

Рекомендовано

до захисту

підпис наукового _____ ініціали, прізвище наукового керівника
керівника _____

Результат захисту

оцінка _____ дата _____ захисту _____

Голова ЕК

підпис _____ ініціали, прізвище _____

Члени ЕК

підпис _____ ініціали, прізвище _____

підпис _____ ініціали, прізвище _____

підпис _____ ініціали, прізвище _____

підпис _____ ініціали, прізвище _____

Секретар ЕК

підпис _____ ініціали, прізвище _____

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Релігійність.....	7
Що таке релігійність.....	7
Показники релігійності.....	9
Висновок до розділу 1	11
Розділ-2 – Вимірювання релігійності	13
Дослідження релігійності.....	13
Основи виміру релігійності.....	14
Підходи до виміру релігійності	15
Особливості вимірювання	20
Висновки до розділу 2.....	20
Розділ 3. Дослідження релігійності Українців.....	22
У чому полягає дослідження релігійності та її мета.....	22
Організація дослідження (данні WVS) (рівень релігійності)	23
Аналіз отриманих даних	33
Висновок.....	35
Перелік використаних джерел	37
Додатки	39

Вступ

Дослідження релігійності здавна є популярним напрямом у соціології, оскільки релігійні позиції та вплив церкви мають велике значення для пояснення суспільних явищ та орієнтації розвитку суспільства. Проте процеси модернізації та секуляризації суспільства змінюють сприйняття релігії та її вплив на індивідів та суспільство загалом, що призводить до змін у вияві релігійності на різних рівнях. Звичайно, релігія залишається консервативним феноменом з вагомим значенням традицій. Ця комбінація консервативних та змінних аспектів релігії стимулює науковців постійно шукати шляхи для емпіричної ідентифікації релігійності, що вимагає перегляду методологічних засад та методів її вимірювання у кількісних соціологічних дослідженнях.

Вивчення соціальних явищ і феноменів має наукове обґрунтування, коли вони розглядаються в контексті інших соціальних процесів і явищ. Це стосується і дослідження релігійності, яке здійснюється за допомогою соціологічних методів. Актуальність цієї теми обумовлена зростаючим інтересом до сучасного стану релігійності, що відображається в появі нових релігійних рухів і форм вияву релігійності, а також посиленні релігійних ідентифікацій у контексті секуляризації, реприватизації та глобалізації.

Різноманітність проявів релігійності вимагає постійних методичних та методологічних пошуків для її вивчення. Міжнародні дослідницькі проекти надають унікальні можливості для проведення порівняльних досліджень у країнах з різними релігійними традиціями та церквами. Проте такі дослідження ставлять методологічні виклики, які потребують вирішення.

Зростаючий інтерес до дослідження сучасного стану релігійності пояснюється появою нових релігійних рухів і форм вияву релігійності, а також змінами в релігійних ідентифікаціях, спричиненими процесами секуляризації, реприватизації та глобалізації. Тема релігії та релігійності також входить до складу багатьох міжнародних дослідницьких проектів, таких як Європейське соціальне дослідження ESS та Міжнародний соціальний проект ISSP, які також проводяться в Україні.

Одним з способів вимірювання релігійності населення в таких дослідженнях є питання про належність до певної релігії, церкви або віросповідання. Наприклад, згідно з даними Міжнародного соціального проекту ISSP, 97,1% опитаних з Західного регіону віднесли себе до релігійних осіб. Однак, виникає питання, чи можна знайти взаємозв'язки між такими показниками релігійності та іншими показниками, аналізувати соціально-демографічні характеристики релігійних когорт і т.д., якщо фактично всі населення вважається релігійним. Застосований підхід до вимірювання релігійності населення не розрізняє респондентів за необхідною характеристикою і є недостатньо точним інструментом для вимірювання такої індивідуальної характеристики, як релігійність.

Об'єктом даної роботи є методи вимірювання релігійності. **Предмет** – вимірювання релігійності в Україні на період 2020 року за даними WVS.

Основною **метою** даної роботи є вивчення різних методологічних підходів до вимірювання релігійності з метою досягнення цілей та завдань емпіричного соціологічного дослідження релігії.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких **завдань**:

1. Дослідити поняття релігійності і визначити його основні характеристики.
2. Проаналізувати показники релігійності, включаючи частоту релігійних практик, вірування, принципи моралі та інші вимірювання.
3. Вивчити методи і підходи до вимірювання релігійності і визначити їх особливості.
4. Здійснити дослідження релігійності українського населення, використовуючи дані з Всесвітнього дослідження цінностей (World Values Survey) або інших джерел.
5. Проаналізувати отримані дані та зробити висновки про релігійність українського населення, звертаючи увагу на рівень релігійної практики, вірування, вплив релігії на моральні принципи тощо.
6. Сформулювати висновки щодо релігійності населення України, вказати основні тенденції та вплив релігійних факторів на суспільство.

Моя робота має три основні частини.

1. Інтерпретація та операціоналізація релігійності: Ця частина роботи займається розумінням та конкретизацією поняття релігійності. Інтерпретація релігійності включає аналіз різних підходів до розуміння релігії, її сутності, функцій та ролі у суспільстві. Операціоналізація релігійності передбачає перетворення абстрактного поняття релігійності на конкретні вимірювальні показники, які можна використовувати для дослідження.
2. Підходи до вимірювання релігійності: У цій частині роботи вивчаються різні підходи до вимірювання релігійності. Це можуть бути як кількісні методи, такі як анкетування, опитування або статистичний аналіз, так і якісні методи, наприклад, глибинні інтерв'ю, аналіз текстів тощо. Важливо дослідити і порівняти різні підходи до вимірювання релігійності та обрати найбільш відповідні для вашої роботи.
3. Вимірювання релігійності українців за даними WVS: У цій частині роботи ви будете зосереджуватися на конкретному контексті - релігійності українського населення. Для вимірювання релігійності ви будете використовувати дані, отримані в рамках Всесвітнього дослідження цінностей (World Values Survey - WVS). В цьому розділі будуть досліджені різні аспекти релігійності, включаючи релігійну приналежність, рівень релігійної практики та інші показники, які можуть дати уявлення про стан релігійності в Україні протягом останнього десятиліття.

Після аналізу результатів буде перейдено до заключного етапу, де будуть сформульовані висновки, що випливають із здійсненого дослідження. Ці висновки будуть включати у себе основні патерни та тенденції, що виявлені у досліджуваному періоді, а також можливі пояснення цих результатів. Крім того, будуть висунуті припущення, які можуть послужити основою для подальших досліджень релігійності в Україні. Цей заключний етап має на меті підсумувати отримані результати та сприяти подальшому розвитку дослідницької роботи у галузі релігійності в Україні.

Розділ 1. Релігійність.

Що таке релігійність

Справді, релігійність є поняттям, яке використовується в соціології релігії для визначення залученості до релігійних вірувань та дотримання релігійних орієнтирів. Вона охоплює широкий спектр аспектів, включаючи емпіричні, ритуальні, ідеологічні, інтелектуальні, логічні, релігієзнавчі, конфесійні, доктринальні, моральні та культурні аспекти.

При вимірюванні релігійності дослідники стикаються з різними проблемами. Наприклад, статистичні дані про те, як часто люди відвідують церкви або інші релігійні місця, можуть розходитися в залежності від методів збору даних, використовуваних у дослідженні. Традиційні опитування можуть залежати від повідомлень респондентів і не завжди точно відображати реальну участь у релігійних практиках.

Оскільки релігійність є складним явищем, важливо враховувати різноманітні аспекти та контексти, щоб отримати повніше розуміння релігійного досвіду та поведінки людей. Розвиток методології дослідження релігійності вимагає постійного удосконалення та використання різноманітних підходів для отримання більш точних та репрезентативних даних.

Виправдано відзначити, що дослідження в галузі антропології, соціології та психології релігії підкреслюють роздробленість та контекстуальність релігійних уявлень людей. Звичайні припущення про "релігійну конгруентність", тобто тісну інтеграцію релігійних вірувань та цінностей в свідомості людини або пряму витікаючу з них поведінку, не завжди відповідають досліджуваним фактам.

Виявляється, що релігійні переконання та поведінка людей є багатогранними і залежать від різноманітних контекстів, включаючи культурні впливи. Люди можуть мати суперечливі релігійні переконання або вибирати елементи з різних релігійних традицій, формуючи своє унікальне релігійне світобачення. Крім того, релігійні уявлення та практики можуть змінюватись з часом і залежати від життєвих обставин.

Важливо зазначити, що релігійна поведінка та переконання можуть бути спричинені широким спектром чинників, включаючи соціальні, економічні, політичні та індивідуальні фактори. Культура, в якій людина виростає, має суттєвий вплив на формування її релігійних уявлень і практик. Тому, щоб повністю розуміти релігійність людини, необхідно враховувати широкий спектр контекстуальних чинників, які впливають на формування її переконань та поведінки.

Також існує три різні підходи до визначення релігійності. При вимірюванні релігійності дослідник може обрати одну з цих трьох точок зору.

Перший підхід - суб'єктивне визначення релігійності. Наприклад, якщо дослідник вважає релігійність еквівалентною моральності, він буде вважати атеїстів, які діють відповідно до християнських моральних норм на Заході, релігійними.

Другий підхід - популярне визначення релігійності. Наприклад, якщо люди вважають, що виконання певних ритуалів є ознакою релігійності, то вони вважатимуть нерелігійними тих, хто не бере участі в цих ритуалах.

Третій підхід - об'єктивне визначення релігійності. Наприклад, вимірювання релігійності за критеріями, зазначеними в релігійних текстах або висловленими експертами відповідної релігії. Це може здаватися авторитарним, але враховується факт, що релігія завжди базується на авторитеті.

Але все ж чим можна вважали релігійність, суб'єктивним чи об'єктивним? Можна поставити під сумнів твердження, що релігія сама по собі є суб'єктивною сутністю, оскільки складно сформулювати об'єктивну претензію щодо неї. Це особливо важливо через появу нових релігійних рухів (NRM), де сучасні релігії з'являються щодня і будь-хто може стверджувати, що вони мають свою «власну релігію». Вже більше ста років тому Вільям Джеймс (1902) зведення терміну "релігія" до "усвідомлення божественності та способу або способів взаємодії з цією божественністю". Сьогодні ситуація ще складніша, оскільки релігію можна знайти навіть серед шанувальників поп-співаків. Однак, коли ми зосереджуємося на ортодоксальних інституційних релігіях, зокрема ісламі, суб'єктивність втрачає свою актуальність. Вірування, традиції та знання ісламу передаються об'єктивно, за

винятком незначних розбіжностей у суб'єктивних інтерпретаціях. Крім того, іслам знаходиться між протестантською постмодерністю і сліпим наслідуванням католицизму. Звичайно, вивчення ісламу потребує дослідження вчених, але в той же час його легко перевірити за текстами священних писань. Фактом є те, що визначення "релігії" пройшло значну еволюцію і змінювалося протягом багатьох років, але коли ми зосереджуємося на ортодоксальній релігії, яка зберегла свою оригінальність протягом століть, різноманітність у визначеннях втрачає свою значимість. Варіативність інтерпретацій релігії, яка є характерною для сучасного світу, не має такого ж впливу на традиційні ортодоксальні системи вірувань. Отже, можна стверджувати, що існують об'єктивні основи для вивчення і розуміння релігійності, особливо в контексті встановлених інституційних релігій.

Показники релігійності

Релігійність може бути визначена і охарактеризована з використанням якісних і кількісних емпіричних показників, таких як ступінь, рівень, стан, характер і динаміка релігійності.

Ступінь релігійності служить показником інтенсивності релігійних проявів. Він відображає силу релігійної віри, глибину і інтенсивність релігійних почуттів і переживань, активність релігійних практик, розуміння релігійних ідей, норм і цінностей. Зазвичай він розподіляється на низький, середній і високий рівні релігійної впевненості. Цей показник широко використовується в дослідженнях індивідуальної релігійності для визначення ступеня релігійної впевненості особи.

- Рівень релігійності є кількісним показником, який вказує на збільшення релігійних ознак у певній територіальній та соціально-демографічній групі. Він відображає відсоткове співвідношення віруючих до загальної кількості дорослого населення у досліджуваному регіоні, такому як село, місто або регіон. Рівень релігійності може бути низьким, середнім (нижчим або вищим за середнє) або

високим. Цей показник застосовується в дослідженнях релігійної ідентичності для визначення розповсюдження релігій у різних групах населення.

- Стан релігійності є комплексною характеристикою процесу змін і розвитку колективної або індивідуальної релігійної свідомості. Цей термін використовується для опису конкретної ситуації в сфері релігійних відносин у певній конфесії, релігійній або соціально-демографічній групі, регіоні тощо. Він також може використовуватись для вираження суб'єктивного релігійного ставлення індивіда та характеру його внутрішнього відношення до надприродного. Залежно від історичних умов, стан релігійності може характеризуватися занепадом або розквітом, ослабленням або зміцненням, низьким або високим рівнем релігійної активності та іншими характеристиками.
- Динаміка релігійності відображає перехід від одного стану релігійності до іншого. Цей процес обумовлений різними об'єктивними факторами, такими як соціально-економічні, політико-ідеологічні, демографічні, культурні, екологічні, побутові та інші. Зміни у стані релігійності можуть також відбуватися під впливом суб'єктивних факторів, таких як пошуки сенсу життя, самопізнання, самореалізація, внутрішні особистісні кризи та інші.
- Характер релігійності визначається як сукупність стійких якісних особливостей і рис релігійності індивіда або спільноти, які формуються в процесі релігійної діяльності. Ці риси вказують на специфіку і відмінності різних типів і виявів індивідуальної чи колективної релігійної свідомості. Характер релігійності виявляється як у емоційно-психологічних станах, так і у практичних діях. Наприклад, він може проявлятися у формі аскетизму, екстремізму, фанатизму, поміркованості та толерантності, внутрішніх релігійних переживаннях або у дотриманні релігійних приписів. Вивчення характеру релігійності дозволяє аналізувати особливості релігійності віруючих різних конфесій та окремих регіонів.

Для визначення ступеня, рівня, стану, динаміки та характеру релігійності використовуються специфічні ознаки, які є критеріями релігійності. Ці критерії можуть

включати види і форми релігійної поведінки (наприклад, частота відвідування храмів, знання молитов, додержання постів, знайомство із священними текстами і т. д.), зовнішньо-соціальні релігійні вияви, суб'єктивне ставлення індивіда до релігії (релігійна самоідентифікація, самоідентифікація), наявність у свідомості особи певних релігійних ідей (наприклад, уявлення про Бога, безсмертя душі, віру в потойбіччя) та інші. Релігійність є складним комплексом, і її дослідження вимагає використання різноманітних критеріїв для отримання багатогранного уявлення.

Висновок до розділу 1

Релігійність - це складне і багатогранне явище, яке включає в себе вірування, практики, цінності та ідентичність людей і спільнот. Дослідження релігійності вимагає використання показників, які допомагають нам зрозуміти ступінь, рівень, стан, динаміку та характер релігійності.

Показники релігійності, такі як ступінь, рівень, стан, динаміка та характер, допомагають нам отримати більш об'єктивне уявлення про релігійне життя і його різноманітність. Вони дозволяють визначити інтенсивність релігійних проявів, поширення релігійних ознак у певних групах населення, описати стан релігійності в конкретних спільнотах та оцінити зміни у релігійній сфері з часом.

Ці показники мають не лише наукове значення, але й практичне застосування. Вони можуть служити основою для розробки політик, спрямованих на підтримку релігійної свободи і взаєморозуміння між різними релігійними спільнотами. Врахування показників релігійності допомагає створити належні умови для релігійної практики та сприяє зміцненню соціального сплетення.

Проте, важливо пам'ятати, що релігійність - це індивідуальна і колективна сфера життя, і кожна людина та спільнота мають свою унікальну релігійну ідентичність та практики. Показники релігійності повинні бути розглядані з обережністю і урахувати контекстуальні обмеження. Важливо враховувати культурні, соціальні, історичні та інші фактори, які впливають на релігійність людей. Крім того,

інтерпретація показників релігійності може бути суб'єктивною, оскільки релігійність включає в себе інтимні вірування та переживання.

Незважаючи на ці обмеження, показники релігійності є корисними інструментами для дослідження і розуміння релігійного життя. Вони допомагають нам аналізувати і порівнювати різні аспекти релігійності в різних контекстах. Комбінування якісних і кількісних показників дозволяє отримати більш повне уявлення про різноманітність релігійних досвідів і їх вплив на індивідів і суспільство.

У подальших дослідженнях і використанні показників релігійності важливо бути обережним і чутливим до різних контекстів, культурних особливостей і індивідуальних відмінностей. Такий підхід дозволить отримати більш точне розуміння ролі релігії в житті людей та суспільства.

Розділ-2 – Вимірювання релігійності

Дослідження релігійності

У дослідженнях релігійності як соціально-колективного явища часто використовується концепція Ч. Глока та Р. Старка, яка є найбільш відомою і одночасно обговорюваною в наукових колах. Ця концепція включає дослідження церковного типу релігійності та різні похідні від неї, які розроблені такими вченими, як Дж. Фаулькнер і Г. Діджонг, М. Кінг і Р. Хант, Р. Вітноту, М. Йінгер, Р. Уімберлей та інші. Підхід "соціально-колективного явища" є найбільш прийнятним для вивчення релігійності соціологічними методами і має кілька напрямків.

Перший напрямок полягає у вимірюванні церковного типу релігійності, що ґрунтується на концепції Ч. Глока та Р. Старка, а також на різних похідних концепціях, адаптованих до конкретних релігій. Другий напрямок включає дослідження форм релігійності, що відрізняються від традиційних (дослідження Р. Вітноту, М. Йінгера, Р. Уімберлея). Перший напрямок базується на техніці створення різних релігійних груп, а другий - на вивченні різних світоглядних груп. Обидва напрямки потребують обґрунтування та побудови типологій.

Багато досліджень, що стосуються релігійного життя, використовують поняття "релігійність". Вони часто вивчають рівень релігійності, який зазвичай вимірюється за допомогою опитувань, що містять запитання, такі як "Чи вірите ви в Бога?", "Чи вважаєте ви себе релігійною людиною?", "Як часто ви відвідуєте храми або молитовні будинки?". "ЛіС" раніше писав про результати подібних соціологічних досліджень, проведених у різних країнах світу, зокрема в Україні. Проте такі дослідження залишають поза увагою питання про те, яке саме значення людина приділяє поняттю "релігійність" або, з іншого боку, яку роль релігія відіграє в особистому житті людини. Ця проблематика належить до психології релігії, яка як окрема галузь наукового знання існує вже майже 100 років. Вона досліджує особистісний аспект релігійності: її природу (індивідуальні джерела та розвиток, особливості релігійного досвіду, когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти, функції релігії або вплив релігійності на сприйняття світу та життя людини). Слід зазначити, що можливість наукового

дослідження таких специфічних і часто непередбачуваних сфер все ще залишається предметом дискусій.

Наукове вивчення релігійності стикається з критикою щодо своєї методології. Одним з аргументів є твердження про неможливість зрозуміти сутність релігійного досвіду з позиції "стороннього спостерігача". Існують сумніви щодо методу зануреного спостереження, оскільки дослідник стає одночасно суб'єктом і об'єктом дослідження, що може призвести до неточних результатів. З іншого боку, існує ризик спотворення сутності релігійного досвіду через штучне виділення його окремих складових. Однак розвиток психології у ХХ столітті дозволив надіятись на формування більш адекватних підходів до вивчення особистісної релігійності. Шляхом розгляду пізнавальних та емоційних процесів, цінностей, творчості та розвитку особистості психологи знайшли місце для розуміння іншого виміру людської реальності, що може сприяти кращому розумінню релігійного досвіду людини.

Основи виміру релігійності

У науці існує складність вимірювання концепцій, які не мають конкретних і вимірюваних параметрів, так як "любов" або "соціальний зв'язок". Та сама проблема виникає із вимірюванням "релігійності" у людей. Людина може вірити в Бога, але не займатися регулярними ритуалами, тоді як інша людина може відвідувати релігійні служби, але не вірити в Бога взагалі. Отже, постає питання, яким чином можна виміряти релігійність у таких випадках.

Цитата Галілея Галілея: "Вимірюй те, що можна виміряти, і роби вимірюваним те, що неможливо виміряти" відображає принцип, що соціологи використовують у вимірюванні релігійності. Це означає, що соціологи зосереджуються на конкретних аспектах релігійного досвіду та поведінки, які можна виміряти, такі як участь у релігійних обрядах, частота відвідування церкви, релігійні переконання тощо. Вони не намагаються виміряти абсолютну релігійність, але зосереджуються на спостереженні та аналізі специфічних проявів релігійності у людей.

Такий підхід дозволяє соціологам отримувати більш об'єктивні та вимірювані дані про релігійність у суспільстві, хоча він не вдається до вимірювання абсолютної релігійності, яка може бути суб'єктивною та особистою для кожної людини.

Підходи до виміру релігійності

Теорії щодо вимірювання релігійності становлять постійний предмет дискусії в соціологічному та психологічному дослідженні вірувань, установок та поведінки людей. Ідея вимірювання релігійності присутня з самого початку досліджень, але з часом вона розвивалася від простої концепції до багатовимірного явища, яке виявилось більш складним і витонченим. Хоча релігія, за визначенням Еміля Дюркгейма, є "системою вірувань і практик, що стосуються священних речей", прояви релігійності не обмежуються лише цим визначенням. Вони включають багатовимірні процеси, такі як ставлення, переконання, знання, емоції, досвід та ритуали.

Таким чином, вимірювання релігійності стає складним завданням, оскільки не можна обмежитися одними лише кількісними показниками. Дослідники мають розглядати різні аспекти релігійності та використовувати багатовимірні підходи для зрозуміння цього явища. Це дозволяє враховувати різноманітність виявів релігійності у відносинах зі святим, включаючи ставлення, переконання, знання, емоції, досвід і ритуали. Деякі відомі теорії про виміри релігії я вирішила представити нижче:

- Релігійний фактор – Герхард Еммануель Ленскі

Розміри релігійного фактора, введені Герхардом Еммануелем Ленським, надають різні аспекти релігійності. Його чотиривимірна модель релігії включає наступні аспекти:

Згідно з цією моделлю, перший розмір, "асоціативний аспект", відноситься до релігійної участі і включає поняття частоти залучення до богослужінь та молебнів. Другий розмір, "комунальний", стосується міжособистісних відносин і визначається відносинами первинного типу, такими як спільнота віруючих.

Третій розмір, "доктринальна ортодоксія", вказує на інтелектуальне прийняття прописаних доктрин церкви. Цей розмір звертається до віруючих, які підтримують офіційні вчення і принципи своєї релігійної традиції.

Четвертий розмір, "devotionalism" або "релігійна самовідданість", охоплює приватний або особистий зв'язок з Богом через молитву, медитацію та релігійну практику.

Ці розміри допомагають розуміти різні аспекти релігійності, поєднуючи колективні та індивідуальні аспекти. Варто пам'ятати, що кожна релігійна традиція може мати свої особливості, які можуть не повністю враховуватись цими розмірами.

- Релігійні орієнтації Олпорта

У 1967 році Олпорт запропонував дві релігійні орієнтації: 1) Зовнішні, які включають явні ознаки релігійності, такі як практики, ритуали, поклоніння тощо; 2) Внутрішні, які відносяться до латентних процесів релігійності, таких як переконання, духовність, ставлення та інші внутрішні аспекти. Ця модель отримала широке визнання у соціальному дискурсі, і на її основі було розроблено багато шкал для вимірювання різних аспектів релігійності (Ashraf & Amjad, 2016).

- Типологія Гіммельфарба

У 1975 році Гіммельфарб запропонував бінарну типологію релігійного виміру, де він розглядав два основних елементи релігійної участі: "доктринальні вірування" і "обрядове дотримання". Перший елемент відноситься до релігійних переконань, вчень і доктрин, які формують релігійний світогляд і вірування людини. Другий елемент охоплює релігійні обряди, ритуали та практики, що виявляються в зовнішньому дотриманні релігійних норм і виконанні релігійних обрядів. Ця бінарна типологія надала можливість аналізувати різні аспекти релігійного виміру та досліджувати їх взаємозв'язок (Gimelfarb, 1975).

- Модель Клейтона і Гладдена

Клейтон і Гладден (1974) вважали, що основною складовою релігійності є відданість ідеології, а всі інші виміри релігійності є виразом сили цього основного зобов'язання. Згідно з їх поглядом, релігійні вірування, обряди, моральні норми та інші

аспекти релігії виникають з глибокого зобов'язання людини перед релігійною ідеологією. Вони підкреслювали, що відданість ідеології є центральною характеристикою релігійного досвіду і визначає рівень релігійності людини (Clayton & Gladden, 1974).

- П'ятивимірна модель Глока

Чарльз Янг-Глок (1972) розглядав релігійність як явище, що має загальні сфери і спільні фактори, незважаючи на різноманітність релігій у світі. Він визначив п'ять вимірів релігійності, що присутні в усіх релігіях: 1) досвідний - пов'язаний зі свідомим релігійним досвідом і емоційними переживаннями; 2) ритуальний - включає практики, обряди та релігійні ритуали; 3) ідеологічний - пов'язаний з віруваннями, доктринами та ідеями, що складають релігійну систему; 4) інтелектуальний - охоплює розуміння та раціональне осмислення релігійних понять; 5) наслідковий - стосується етичних норм, моральних цінностей та впливу релігії на поведінку людини. Ці п'ять вимірів відображають різні аспекти релігійності, які притаманні всім світовим релігіям (Yinger, 1972).

- Підвиміри моделі Глока

У спільному дослідженні Родні Старк і Чарльз Янг Глок (1968) внесли доповнення до структури релігійності, яку спочатку розробив сам Янг Глок. Ці доповнення були зроблені з урахуванням американського релігійного контексту. Наприклад, до релігійних переконань були додані підвиміри «ортодоксальність», «релігійний партикуляризм» і «етика». Основний ритуальний вимір був розширений за допомогою підвимірів «поклоніння», «причастя», «організаційна участь», «фінансова підтримка», а також «виголошення застільних молитов» і «досвід благодаті». Ці додаткові підвиміри були розроблені для кращого вимірювання релігійних аспектів у специфічному контексті Пакистану (Stark & Glock, 1968).

- Доповнення О'Коннелла до моделі Глока

Брайан Дж. О'Коннелл (1975) вніс модифікації до моделі, запропонованої Старком і Глоком. Він запропонував поділити наслідковий вимір на два основні підвиміри: індивідуальні та суспільні наслідки. Індивідуальний вимір відноситься до

особистих змін, які відбуваються у релігійної особи, таких як зміна внутрішньої духовності, почуття спокою або задоволення. Суспільний вимір стосується змін, які відбуваються на рівні спільноти або суспільства в цілому, таких як зміни в моральних цінностях, соціальній солідарності або політичних переконаннях. Ця модифікована модель дозволяє враховувати широкий спектр наслідків релігійності на різних рівнях (O'Connell, 1975).

- Десятивимірна структура Кінга

Мортон Кінг (1967) розробив модель для аналізу рівня релігійної відданості і запропонував десять аспектів, за допомогою яких можна виміряти релігійність. Ці аспекти включають:

"Схвалення віросповідання та особисте зобов'язання": це означає прийняття основних догматів релігії, таких як віра в Бога, Святе Письмо, вічне життя, спасіння та інші.

"Участь у конгрегаційних заходах": це стосується активної участі в організованих релігійних заходах та діяльності, яку проводять релігійні організації.

"Особистий релігійний досвід": цей аспект включає особисті практики релігії, такі як молитва, покаєння та інші духовні дії.

"Особисті зв'язки в конгрегації": це охоплює членство в релігійних спільнотах та регулярність спілкування з релігійними співвірянами.

"Прихильність до інтелектуального пошуку, незважаючи на сумніви": це стосується активного пошуку розуміння і критичного мислення про релігійні питання, незалежно від наявних сумнівів.

"Відкритість до релігійного зростання": цей аспект включає моральне зростання та постійну боротьбу за краще розуміння релігії.

"Догматизм": це вимірює ступінь прийняття релігійних догм та стійкість переконань.

"Зовнішня орієнтація": цей аспект відображає ставлення до зовнішнього вияву релігійності, включаючи зовнішні символи, ритуали та зовнішню поведінку. Він

вимірює наскільки особа проявляє свою релігійність у публічному просторі та взаємодії з іншими людьми.

"Фінансова поведінка та фінансове ставлення": цей аспект стосується благодійності та пожертвувань на релігійні цілі, а також відображає фінансову відданість релігійним принципам.

"Розмова та читання про релігію": цей аспект вимірює частоту читання релігійних текстів та обговорення релігійних тем, що свідчить про активну зацікавленість релігійними питаннями і їх обговорення.

- Перегляд Кінгом і Хантом моделі Кінга

Кінг і Хант (1969) провели перегляд моделі Кінга в подібному ключі, внівши деякі зміни. Основою для оцінки достовірності цієї шкали були зауваження Руфа (1979), який зазначив, що вона надала найбільш повну концептуальну основу для перевірки багатовимірної моделі.

- Компоненти релігії Вербіта

Мервін Ф. Вербіт (1970) запропонував концепцію компонентів замість використання вимірювань. Він виокремив шість компонентів релігії, а індивідуальна поведінка щодо цих компонентів має чотири виміри в кожному з них. Шість компонентів релігії, які Вербіт виділив, включають «ритуал», «доктрину», «емоцію», «знання», «етику» і «спільноту». Кожен з цих компонентів вимірюється за чотирма вимірами:

«Зміст» відноситься до елементів релігійного репертуару людини і позначає напрямок його/її релігійної поведінки.

«Частота» стосується ступеня залучення особи до релігійної поведінки та практики.

«Інтенсивність» означає ступінь рішучості чи послідовності щодо своєї позиції щодо релігії.

«Центральність» вказує на важливість, яку людина приділяє релігійним догматам, ритуалам і почуттям.

Особливості вимірювання

Вимірювання релігійності є складним завданням, оскільки релігійна віра та практики є внутрішніми і суб'єктивними явищами, які можуть варіювати від особи до особи. Однак, для дослідження релігійності і релігійної ідентичності використовуються різні методи та інструменти. Особливості вимірювання релігійності включають наступні аспекти:

1. Анкети та опитувальники: Це один з найпоширеніших методів для збирання даних про релігійність. Анкети можуть містити запитання щодо релігійних переконань, практик, участі у релігійних обрядах, зв'язку з релігійними спільнотами тощо. Опитувальники можуть бути структурованими (з фіксованими відповідями) або неструктурованими (з відкритими питаннями), залежно від дослідницьких цілей.
2. Інтерв'ю: Інтерв'ю дозволяють отримати більш детальну інформацію про релігійність людей, їхні внутрішні переживання, духовний шлях та релігійні досвіди. Інтерв'ю можуть бути структурованими (за певними запитаннями) або неструктурованими (вільний розмовний формат), і дозволяють дослідникам вивчати унікальні аспекти релігійності у контексті індивідуального досвіду.
3. Соціологічні спостереження: Дослідники можуть спостерігати релігійні обряди, збори та активності у релігійних спільнотах для отримання об'єктивної інформації про релігійні практики та ритуали.

Висновки до розділу 2

Дослідження релігійності є важливою та складною галуззю соціології та психології, яка вивчає релігійні вірування, практики та ідентичність. Для вимірювання релігійності використовуються різні методи та інструменти, які допомагають зрозуміти рівень релігійності у різних індивідів та спільнотах.

Основи виміру релігійності полягають у виявленні та вимірюванні різних аспектів релігійного життя, таких як релігійні переконання, практики, участь у

релігійних обрядах, зв'язок з релігійними спільнотами та інші. Ці основи є важливими для розуміння релігійної ідентичності та ролі релігії у суспільстві.

Види та способи виміру релігійності можуть варіюватися в залежності від дослідницьких цілей. Це можуть бути анкети та опитувальники, які дозволяють зібрати кількісні дані про релігійність. Інтерв'ю дають можливість дослідникам отримати більш детальну та якісну інформацію про релігійний досвід та переживання людей. Також, соціологічні спостереження можуть бути використані для об'єктивного вивчення релігійних обрядів та практик.

Розділ 3. Дослідження релігійності Українців.

У чому полягає дослідження релігійності та її мета

Дослідження релігійності полягає у систематичному вивченні різних аспектів релігійного життя, включаючи вірування, практики, цінності, ритуали, спільноти та взаємодію між релігією і суспільством. Його метою є отримання глибшого розуміння релігійних явищ, їхнього впливу на індивідів, групи та суспільство в цілому.

Основні цілі дослідження релігійності включають:

1. Опис і аналіз релігійних вірувань та практик: Дослідження спрямовані на розкриття різноманітності релігійних систем, вірувань, ритуалів та обрядів. Вони допомагають зрозуміти, які цінності та переконання є центральними для релігійних спільнот і як вони впливають на поведінку та світогляд учасників.
2. Вивчення впливу релігії на індивідів і суспільство: Дослідження допомагають розкрити роль релігії в житті людей, її вплив на мораль, етику, соціальну поведінку, політику та культуру. Вони вивчають, як релігійні переконання формують індивідуальну та колективну ідентичність, взаємини в сім'ї та спільноті, а також як вони взаємодіють з іншими аспектами життя.
3. Розуміння релігії в контексті суспільства: Дослідження релігійності допомагають краще розуміти роль релігії в суспільстві, її взаємодію з політичними, економічними, соціальними та культурними факторами. Вони досліджують, як релігійні інститути впливають на формування моральних норм, правових систем, політичних ідей та соціальних структур. Дослідження релігійності також можуть спрямовуватись на вивчення релігійної толерантності, конфліктів і співіснування різних релігійних груп у суспільстві.
4. Розвиток теорій релігії та релігійних процесів: Дослідники релігії прагнуть розробити теоретичні моделі, які пояснюють природу релігійних явищ, їхні походження, розвиток та вплив на суспільство. Це допомагає покращити наше загальне розуміння релігії як соціокультурного явища.
5. Виявлення потреб і задоволення релігійних потреб: Дослідження релігійності спрямовані на визначення потреб і мотивацій індивідів у релігійних віруваннях і

практиках. Вони вивчають, як релігія задовольняє потреби віруючих у смислі життя, безпеці, зв'язку зі святим, сподіваннях на майбутнє та інших аспектах.

Метою дослідження релігійності є отримання об'єктивного та глибокого розуміння релігійних явищ у всіх їхніх аспектах. Це сприяє підвищенню знань про людську природу, культурну різноманітність та соціальні процеси. Дослідження релігійності також можуть мати практичну користь, допомагаючи суспільству краще розуміти та враховувати релігійні потреби та переконання в формулюванні політик, правових норм, освіти та соціальних програм. Вони також можуть допомогти виявити способи співіснування різних релігійних груп і просувати релігійну толерантність та взаєморозуміння.

Крім того, дослідження релігійності допомагають розширити наше світоглядне бачення та відкритість до інших культур і переконань. Вони можуть сприяти розвитку наукових теорій, філософських концепцій і духовної глибини. Дослідження релігійності також можуть мати важливе значення для підтримки діалогу між релігійними спільнотами, наукових та академічних колективів, політичних і лідерських груп.

Узагалі, дослідження релігійності відіграють важливу роль у формуванні більш глибокого розуміння людського досвіду, релігійного розмаїття та його впливу на суспільство. Вони дозволяють нам бачити релігію як важливий феномен, що формує нашу індивідуальність, культуру та спілкування. Дослідження релігійності мають потенціал привести до більшого взаєморозуміння, толерантності та сприяти гармонії у різноманітному світі.

Організація дослідження (данні WVS) (рівень релігійності)

Задля чіткого розуміння релігійності українського суспільства візьмемо до уваги відбірні результати соціологічного дослідження із міжнародної дослідницької програми WVS.

Для кращого розуміння результатів соціологічного дослідження буде проведений порівняльний аналіз на основі таблиць та діаграм з результатами опитаних громадян України.

Усього вибрано 16 питань з WVS завдяки яким можна провести дослідження на релігійність населення України. Для зручності я поділю питання на 3 категорії:

- Відношення до релігії
- Релігійна самоідентифікація
- Віробачення

Відношення до релігії

1. Q169. Скажіть, будь ласка, чи повністю ви згодні, згодні, не згодні або категорично не згодні з такими твердженнями: наука і релігія конфліктують, релігія завжди права

Цілком згоден	5.4
Згоден	17.7
Не згоден	41.0
Зовсім не згоден	13.7
Не знаю	20.6

Як ми бачимо на цій таблиці то люди більше вважають що релігія у конфлікті з наукою не завжди права з чим погодились 41% людей, а зовсім не погодились 13%, проте є й ті хто згоден із цим твердженням супроти інших, але вони займають меншість де цілком згоден це 5% а просто згодні 17%

2. Q15. Ось список якостей, яким можна захочувати дітей навчатися вдома. Якими, якщо такі є, ви вважаєте особливо важливо? Виберіть до п'яти. Релігійна віра

У цьому питанні досить велика частка людей(85%) вважають що релігія для дітей це не важливо та їм це не потрібно вивчати, але й залишаються люди(15%) що вважають навпаки.

3. Q62 - Я хотів би запитати вас, наскільки ви довіряєте людям з різних груп. Не могли б ви сказати мені для кожного, чи довіряєте ви людям з цієї групи повністю, частково, не дуже чи зовсім ні? Люди іншої релігії

Повністю довіряти	4.9
Дещо довіряю	35.1
Не дуже довіряю	28.9
Зовсім не довіряю	13.7
Не знаю	16.9

За даними, 28.9% опитаних не дуже довіряють людям іншої релігії, а 13.7% зовсім не довіряють. За іншими категоріями, 35.1% дещо довіряють, 4.9% повністю довіряють, а 16.9% не впевнені. Отже, існує певна недовіра до людей з іншою релігією, але більшість людей відноситься до них взагалі нормально або з невеликою недовірою.

Релігійна самоідентифікація

4. Q6. Для кожного з наступних аспектів вкажіть, наскільки він важливий у вашому житті. Ви б сказали, що це дуже важливо, швидше важлива, не дуже важлива або взагалі не важлива Релігія

	Загалом	Чоловіки	Жінки
Дуже важливо	22,0	17.1	25.4
Досить важливо	40,0	34.9	43.5
Не дуже важливо	17,1	19.1	15.7
Зовсім не важливо	13,9	21.4	8.8
Не знаю	5,7	5.5	5.8

У загальному співвідношенні, 22% опитаних вважають релігію дуже важливою в своєму житті, 40% вважають її досить важливою, 17.1% не дуже важливою, 13.9% зовсім не важливою, а 5.7% не знають, наскільки важлива релігія для них.

Загалом, чоловіки трохи менш схильні вважати релігію дуже важливою, ніж жінки (17.1% проти 25.4%), але чоловіки дещо більш схильні вважати її зовсім не важливою (21.4% проти 8.8%).

5. Q289CS9- Чи належите ви до релігії чи релігійної деномінації?. Якщо так, то який?

Римо-католицький; Латинська церква	0,9
Візантійський обряд	7,2
протестантська	0,7
Євангелічно-лютеранська церква в Росії, Україні, Казахстані та Середній Азії	1,2
Союз євангельських християн-баптистів України	0,7
Церква адвентистів сьомого дня	0,4
східно-православний	1,7
Російська православна церква	20,7
Православна Церква України	39,8
Інший християнин	1,4
Інший	0,4
Атеїст	2,3
Немає відповіді	11,6

За результатами опитування:

1. Найбільш поширеною релігійною групою є Православна Церква України, до якої належить 39,8% опитаних. Це свідчить про значний вплив православної віри на українське суспільство.
2. Другою найпоширенішою релігійною групою є Російська православна церква, до якої відносяться 20,7% опитаних. Це вказує на збереження впливу російської православної традиції в Україні.
3. Візантійський обряд релігії, до якого належать 7,2% опитаних, також має помітне присутність в українському суспільстві.

4. Інші християнські деномінації, такі як Євангелічно-лютеранська церква, Союз євангельських християн-баптистів України та Церква адвентистів сьомого дня, мають незначний відсоток приналежності.
5. Атеїзм та інші форми нерелігійності також відображаються в опитуванні, з 2,3% опитаних, які визнали себе атеїстами.

Загальний висновок полягає в тому, що релігійна картина України є різноманітною, з суттєвим впливом православ'я, а також присутністю інших християнських деномінацій. Різноманіття релігійних переконань відображає різноманіття духовного ландшафту та культурного розмаїття в Україні. Це свідчить про толерантність і різноманітність думок і віровчень серед населення.

6. Q94- Зараз я збираюся зачитати список волонтерських організацій; для кожного, чи могли б ви сказати мені, чи є ви член, активний член, неактивний член чи не член такого типу організації? Церковний чи релігійний організації

Не належить	69,8
Неактивний учасник	19,7
Активний учасник	7,5
Не знаю	2,8

Більшість опитаних не належить до церковних або релігійних організацій, а лише невелика частка є активними учасниками таких організацій. Ці дані відображають особисті вибори і ставлення опитаних до релігійних організацій.

7. Q173 - Незалежно від того, ходите ви до церкви чи ні, чи можете ви назвати себе...

	Загалом	Чоловіки	Жінки	До 29	30-49	50 і більше
Релігійна людина	59.3	47.4	67.5	45.9	55.6	67.2
Не релігійна людина	26.6	32.7	22.4	34.6	28.5	22.2
Атеїст	5.9	10.5	2.7	10.2	5.7	4.6
Не знаю	7.2	7.3	7.1	8.1	8.9	5.3

З цього можна зробити висновок що молоді чоловіки найбільше не хочуть бути звернутими у релігію та визначають себе атеїстами тоді як жінки за 50 являються найбільш релігійними серед усіх.

8. Q174-175 З яким із наведених нижче тверджень ви найбільше згодні? Сенс релігії полягає в...

З цієї таблиці ми можемо зрозуміти що люди більше вивідають перевагу чиненню добра іншим ніж на релігійні обряди та церемонії, також ми й дізнаємось до жінки та це 72% віддають перевагу добрим чинкам тоді як чоловіки радше пішли б на релігійну церемонію.

Також важливо зазначити із цієї таблиці що люди більше хотіли б розуміти жаття зараз, у цьому світі та у цей момент ніж життя після смерті, та більший потяг проглядається у цьому саме у жінок(70%), тоді як чоловіки мають до цього менший потяг(58%) та біліше жінок не знали як на це відповісти(21%).

9. Q239. Я опишу різні типи політичних систем і запитаю, що ви думаєте про кожну з них як про спосіб управління нею країна. Щодо кожного з них, чи можете ви сказати, що це дуже хороший, досить хороший, досить поганий або дуже поганий спосіб управління цією країною? Наявність системи, що регулюється релігійним законом, у якій немає політичних партій чи виборів

	Загалом	Чоловіки	Жінки
Дуже добре	4,5	4.5	4.5

Досить добре	14,1	13.6	14.5
Погано	24,0	25.8	22.8
Дуже погано	28,9	32.6	26.4
Не знаю	27,2	22.6	30.4

Процент людей, які вважають цей тип управління дуже хорошим або досить хорошим, становить 18,6%, тоді як 52,9% вважають його поганим або дуже поганим. Близько 27,2% опитаних не мають впевненості в своїй думці.

Ці дані вказують на те, що багато людей ставляться скептично до системи, що регулюється релігійним законом і не включає політичних партій чи виборів. Ймовірно, це пов'язано з обмеженням демократичних процесів, відсутністю можливості вираження своєї волі через вибори та можливістю релігійного закону впливати на законодавчу та виконавчу владу.

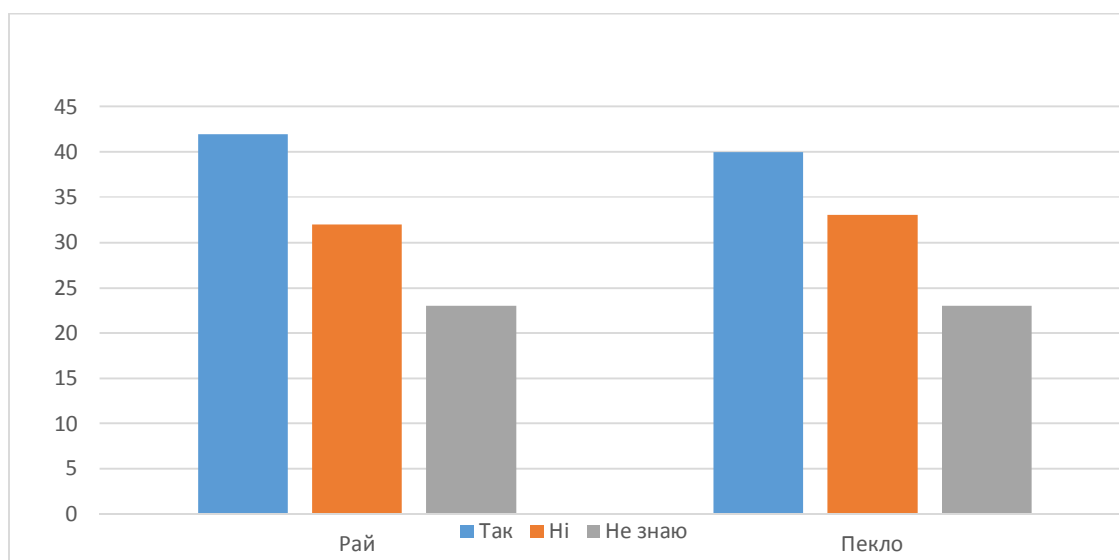
Віробачення

10. (Q166)- У що з наведеного нижче ви вірите, якщо вірите? Життя після смерті

Так	41.9
Ні	33.1
Я не знаю	23.1

Більша частина людей а тобто 41.9% відповіли що точно вірять у існування після смерті а ось у два рази менше а тобто 23.1% що не впевнені, а вірніше не знають, 30% відповіли що взагалі не вірять серед яких чоловіки вийшли більш невіруючими у це ніж жінки та відповіли 41.1% що не вірять, тоді як жінки на 48.4% що вірять. Най невіруючими у цьому питанні стали люди до 29 року(41%), а най віруючими люди за 50(48%).

11. (Q167)- У що з наведеного нижче ви вірите, якщо вірите? Пекло. У що з наступного ви вірите, якщо вірите? Рай

мал.1

Як можна побачити то люди більше вірять у існування після смерті а у малюнку.1 ми бачимо що люди скоріше вірять у існування раю та пекла що становить понад 40% та більше всього віддають перевагу існування саме раю, різниця між цими двома уточненнями лише 2%. Також можна побачити що жінки та чоловіки солідарні між собою у вірі в ці дві речі, але серед них люди за 50 вірять у обидві речі більше ніж більш молоді.

12. (Q165)- У що з наведеного нижче ви вірите, якщо вірите? Бог

Так	75.8
Ні	14.3
Не знаю	9.0

Як і в інших європейських суспільствах, в Україні суттєво більше людей декларують віру в Бога, ніж у безсмертя душі: 76 % супроти 42 %. Причому атеїсти тут складають – близько 14 %. 9 % вагаються у своїй вірі в Бога, але більше половини з тих, хто подеколи вагається, відчувають, що вони, все ж таки, «справді вірять у Бога».

13. Q164- Наскільки Бог важливий у вашому житті?. Будь ласка, використовуйте цю шкалу для вказівки. 10 означає «дуже важливо», а 1 означає «не все важливо.»:

	Загалом	До 29	30-49	50 і більше
Зовсім не важливо	4.4	5.7	4.2	4.3

2	1.4	4.0	1.2	0.8
3	4.5	7.6	4.4	3.6
4	4.4	5.7	5.2	3.2
5	13.5	15.5	13.6	12.8
6	10.0	7.9	11.4	9.4
7	12.3	15.0	13.0	10.7
8	9.3	8.6	10.7	8.3
9	4.7	5.4	5.0	4.2
Дуже важливо	30.0	17.2	26.3	37.8
Не знаю	4.4	5.7	4.3	4.2

Завдяки цій таблиці ми можемо ясно бачити що зазвичай люди вважають «Бога» у своєму житті досить важливим та значимим. Також ми бачимо що із роками люди починають все більше ставати віруючими оскільки най вищій показник становить 37.8% у людей за 50 років та з «Дуже важливим» для них. А ось у людей до 29 статистика більш рівномірна та не має великих відривів, хоча й при цьому показник віруючих для яких «Бог» є важливим все одно найбільший.

14. Q171- Крім весіль, похоронів і хрестин, як часто ви відвідуєте релігійні служби в ці дні?

	Загалом	Чоловіки	Жінки
Більш ніж раз на тиждень	4.4	1.6	6.4
Раз на тиждень	17.0	12.6	20.0
1 раз на місяць	12.4	11.3	13.2
Тільки в особливі свята	34.6	31.1	37.0
1 раз на рік	9.1	10.4	8.3
Рідше	5.8	7.3	4.7
Ніколи, практично ніколи	13.9	22.9	7.6

З цієї таблиці можна зробити висновок що у певні свята люди звикли частіше відвідувати церкву ніж просто так що становить аж 34% порівняно із іншим часом.

Також тут можна спостерігати що жінки більш охоче ходять у церкву ніж чоловіки, а це 37% супроти 31, а ось чоловіки навпаки були б раді не ходити у церкву зовсім що виражається у 23% чоловіків.

15. Q172- Крім весіль і похоронів, як часто ви молитесь?

	Загалом	Чоловіки	Жінки
Кілька разів на день	10.2	5.3	13.6
1 раз на день	15.1	12.5	16.9
Кілька разів на тиждень	13.7	9.2	16.8
Лише під час відвідування богослужінь	19.0	19.8	18.4
Тільки в особливі свята	9.9	10.0	9.8
1 раз на рік	5.0	4.7	5.1
Рідше	3.3	3.5	3.1
Ніколи, практично ніколи	16.3	26.3	9.4

У цьому запитанні можна продивитись схожі риси із минулим оскільки і тут чоловіки не дуже то раді молитвам(19.8%) як і приходам до церкви та навпаки хочуть бувати там як умога рідше(26%). У той же час жінки досить часто відвідують церкву та ще частіше моляться. В основному ж обидві сторони більше за те щоб молитись лише під час богослужінь.

16. Q289- Релігійні конфесії - основні групи

Не належать до конфесії	2,3
Римо-католик	8,1
Протестант	0,7
Православна (російська/грецька/та ін.)	62,1
Єврей	0,2
Мусульманин	0,3
Індуїст	0,1
Інші християни (п'ятидесятники/вільна церква/Єгова...)	4,4

Інше	0,4
Не знаю	9,8

- Найбільш поширеною релігійною конфесією серед опитаних є православна (російська/грецька/та ін.), яка складає 62,1%.
- Значна кількість опитаних (8,1%) належать до римо-католицької конфесії.
- Інші християнські групи, такі як п'ятидесятники, вільна церква, Єгова свідки та інші, становлять 4,4%.
- Меншість опитаних відносять себе до інших релігійних конфесій, таких як мусульманин (0,3%), єврей (0,2%), індуїст (0,1%) і інше (0,4%).
- Присутній також відсоток опитаних (2,3%), які не належать до жодної релігійної конфесії.
- Велика кількість опитаних (9,8%) не мають достатньої інформації або не знають, до якої релігійної конфесії вони належать.

Враховуючи ці дані, можна сказати, що православна конфесія є найпоширенішою серед опитаних, проте є й значна кількість людей, які не належать до конфесії або не визначаються зі своєю релігійною приналежністю.

Аналіз отриманих даних

Відношення до релігії:

Загалом, на підставі наведених даних можна сказати, що більшість опитаних не вважають, що наука і релігія конфліктують. Також, релігійна віра не є особливо важливою як якість для навчання дітей вдома за більшістю думки опитаних. У той же час, є деяка недовіра до людей з інших релігій, але більшість опитаних мають позитивне або мінімально негативне ставлення до таких людей. Варто зауважити, що ці висновки базуються на даних з опитування, і можуть відрізнятись в залежності від регіону, культурного контексту та особистих переконань окремих людей.

Релігійна самоідентифікація:

Релігійна ситуація в Україні є різноманітною і відображає різні релігійні переконання та традиції. Православ'я має суттєвий вплив на українське суспільство, з

Православної Церкви України належить 39,8% опитаних, а Російська православна церква має 20,7% прихильників. Інші християнські деномінації, такі як Візантійський обряд, також представлені в опитуванні. Крім того, є певний відсоток атеїстів та осіб, які не належать до жодної релігійної організації.

Щодо важливості релігії в житті опитаних, 22% вважають її дуже важливою, 40% - досить важливою, 17,1% - не дуже важливою, а 13,9% - зовсім не важливою. При цьому чоловіки трохи менш схильні вважати релігію дуже важливою, ніж жінки.

Опитування також показало, що більшість опитаних не належить до церковних або релігійних організацій, і лише невелика частка є активними учасниками таких організацій. Це свідчить про особисті вибори та ставлення опитаних до релігійних організацій.

Також дуже важливими деталями стали наступні висновки:

1. Серед молодих чоловіків спостерігається найбільший відсоток людей, які не хочуть бути пов'язаними з релігією та вважають себе атеїстами. З іншого боку, жінки віком 50 і більше років є найбільш релігійними серед всіх груп.
2. Більшість людей вважають, що сенс релігії полягає в чиненні добра іншим, а не в релігійних обрядах та церемоніях. Жінки більше нахилиються до цінування добрих дій, тоді як чоловіки більше зацікавлені в участі в релігійних церемоніях.
3. Багато людей проявляють бажання розуміти сутність життя в цьому світі та після смерті. Більшість жінок виявляють більший інтерес до цього, ніж чоловіки, і мають більш виражений потяг до розуміння цих питань.
4. У системі управління, де використовується релігійний закон і відсутні політичні партії та вибори, значна кількість людей ставляться скептично. Більшість опитаних вважають цей тип управління поганим або дуже поганим. Це може бути пов'язано з обмеженням демократичних процесів та можливістю релігійного закону впливати на політичну владу.

Віробачення:

в Україні віра та релігійність мають значний вплив на суспільство і індивідуальні життя людей. Результати досліджень питань 12-17 вказують на широке розповсюдження релігійних уявлень і практик серед населення країни.

Перш за все, багато людей вірять у існування післясмертного життя, що свідчить про високий рівень духовності серед українців. Жінки проявляють більшу схильність до такої віри, що може бути пов'язане з їхнім більшим участю у релігійних обрядах та віровченнях.

Друге важливе спостереження полягає в тому, що віра в Бога є поширеною серед українців. Більшість опитаних вірять у Бога і вважають Його досить важливим у своєму житті. Це свідчить про значний вплив релігійних цінностей та переконань на формування особистої ідентичності та моральних установок людей в Україні.

Крім того, релігійні практики, такі як відвідування церкви та молитва, також мають своє місце в житті українців. Хоча частота відвідування церковних служб може варіюватись, багато людей регулярно відвідують церкву на особливі свята. Це свідчить про значення релігійних обрядів та спільноти для багатьох українців.

Загальний аналіз підкреслює, що релігія в Україні відіграє важливу роль у формуванні цінностей, моральних установок та ідентичності.

Висновок

Дослідження релігійності є важливою та складною галуззю соціології та психології, яка вивчає різноманітні аспекти релігійного життя, включаючи вірування, практики та ідентичність. Вимірювання релігійності вимагає використання різних методів та інструментів, таких як анкети, опитувальники, інтерв'ю та соціологічні спостереження. Ці методи дозволяють отримати якісну та кількісну інформацію про рівень релігійності в різних індивідів та спільнотах.

Віра та релігійність в Україні мають значний вплив на суспільство і індивідуальні життя людей. Багато людей вірять у існування післясмертного життя, що

свідчить про високий рівень духовності серед українців. Віра в Бога є поширеною серед українців, більшість опитаних вірять у Бога і вважають Його досить важливим у своєму житті. Релігійні практики, такі як відвідування церкви та молитва, також мають своє місце в житті українців. Це свідчить про значення релігійних обрядів та спільноти для багатьох українців.

Узагальнюючи, дослідження релігійності в Україні показало, що релігія відіграє важливу роль у формуванні цінностей, моральних установок та ідентичності населення. Більшість опитаних не сприймають конфлікту між наукою і релігією, але існує недовіра до осіб з інших релігій. Релігійна самоідентифікація показує різноманітність релігійних переконань і традицій в Україні. Православ'я, зокрема Православна Церква України та Російська православна церква, мають суттєвий вплив на українське суспільство. Крім того, існують інші християнські деномінації, такі як Візантійський обряд, які також представлені серед опитаних.

Показники релігійності, такі як ступінь, рівень, стан, динаміка та характер, допомагають зрозуміти і аналізувати різноманіття релігійного досвіду та його вплив на індивідів і суспільство. Вони є корисними інструментами для дослідження, порівняння та розуміння релігійних проявів та їх різних аспектів.

Проте важливо враховувати, що релігійність є індивідуальною і колективною сферою життя, і кожна людина та спільнота мають свою унікальну релігійну ідентичність та практики. Вимірювання релігійності повинні бути проведені з урахуванням контекстуальних обмежень і враховувати культурні, соціальні, історичні та інші фактори, що впливають на релігійність людей. Крім того, інтерпретація показників релігійності може бути суб'єктивною через інтимність вірувань та переживань.

У підсумку, дослідження релігійності мають велике значення для нашого розуміння релігійного життя та його впливу на індивідів і суспільство. Вони допомагають нам аналізувати та порівнювати різні аспекти релігійності в різних контекстах і сприяють розвитку наукових підходів до вивчення цього складного явища.

Однак, важливо пам'ятати про обмеження та суб'єктивність показників релігійності. Релігійність є індивідуальною та колективною сферою життя, і врахування контекстуальних, культурних та інших факторів є необхідним для точного розуміння релігійного досвіду. Комбінування кількісних та якісних методів дослідження допомагає отримати більш повне та багатогранне уявлення про релігійність.

Дослідження релігійності мають практичне застосування в розробці політик та стратегій, спрямованих на підтримку релігійної свободи, розуміння та взаємодію між різними релігійними спільнотами. Врахування різних аспектів релігійності допомагає створити сприятливі умови для релігійної практики та сприяє зміцненню соціального сплетення.

У майбутніх дослідженнях релігійності важливо продовжувати розвивати і вдосконалювати методи вимірювання, звертати увагу на контекстуальні обмеження та розуміння індивідуальних різноманітностей.

Перелік використаних джерел

- Андрея Г. Релігійні меншини в Україні [Електронний ресурс] 2011. https://risu.ua/ru/quot-religiyni-menshini-v-ukrajini-quot_n105795
- Докаш В. Релігійність українського суспільства в її сучасних соціологічних вимірах / В. Докаш // Держава і Церква: форми взаємодії в умовах трансформації українського суспільства: Матеріали Міжн.наук.-практ. інтернет – конф. 29 травня 2014р. / За заг.ред. проф. Докаша В.І. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т., 2014. – С. 67-76
- Назаренко Ю. А. Духовно-релігійні цінності в світському освітньому просторі України: історичний аспект (Релігія і освіта в Україні: історичний аспект) / Ю. А. Назаренко // Вісник Харківського національного педагогічного

університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. – 2016. – Вип. 46(2). – С. 73-84.

- Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення українських громадян: тенденції 2010-2018 рр. (інформаційні матеріали). Київ, 2018. С. 4.
- Паращевін М. А. Релігійні складові основних ризиків функціонування та збереження українського суспільства [Електронний ресурс] / Науковий журнал «УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ», 2020. <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/3-74-2020/relihijni-skladovi-osnovnykh-ryzykiv-funktsionuvannia-ta-zberezhennia-ukrainskoho-suspilstva/>
- Пивоварова Н. Релігійність українців: тенденції десятиліття // Українське релігієзнавство. 2014. № 71-72. С. 77-83.
- Релігія і Церква в Українському суспільстві [Електронний ресурс] / Центр Розумовка, 2020. <https://razumkov.org.ua/novyny/prezentatsiia-rezultativ-sotsiologichnogo-doslidzhennia-religiia-i-tserkva-v-ukrainskomu-suspilstvi> (дата звернення: 04.09.2019).
- Рязанова Л. С. Релігійне відродження в Україні: соціокультурний контекст. Київ : Видавництво «Біла криниця», 2004. 240 с.
- Сальнікова С.А. Методологічні засади вимірювання релігійності / С. А. Сальнікова // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки: Зб. наук. праць. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2009. №28. – С. 137-143. 6.
- Сальнікова С.А. Ознаки релігійності як соціологічна проблема / С.А. Сальнікова // Проблеми розвитку соціологічної теорії: соціальна інтеграція та соціальні нерівності в контексті сучасних суспільних трансформацій: зб. наук. пр. – К. : «Київський університет», 2009. – с. 497-506. 7.
- Сальнікова С.А. Основні підходи до вимірювання релігійності / С.А. Сальнікова // Наук. студії Львів. соціол. форуму «Багатовимірні простори сучасних соціальних змін» : зб. наук. пр. – Л. : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2008. – С. 250–255..

- Стратегії примирення. Роль Церков в Україні [Електронний ресурс] / Центр Розумовка, 2018. <https://razumkov.org.ua/novyny/vystup-eksperta-tsentru-razumkova-na-mizhnarodnii-konferentsii-stratehii-prymyrennia-rol-tserkov-v-ukraini>
- King, M. (1967). Measuring the religious variable: Nine proposed dimensions. Journal for the Scientific Study of Religion. Vol. 6: 173-185.
- King, M. and Hunt, R. (1969). 'Measuring the religious variable: Amended findings' Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 8: 321- 323.
- Glock, C. Y. (1972). On the Study of Religious Commitment. in J. E. Faulkner (ed.) Religion's Influence in Contemporary Society, Readings in the Sociology of Religion. Ohio: Charles E. Merrill.
- Stark, R. and Glock, C. Y. (1968). American Piety: The Nature of Religious Commitment. Berkeley: University of California Press.

Додатки

Q169 Скажіть, будь ласка, чи повністю ви згодні, згодні, не згодні або категорично не згодні з такими твердженнями: наука і релігія конфліктують, релігія завжди права

Q169- Please tell us if you strongly agree, agree, disagree, or strongly disagree with the following statements: Whenever science and religion conflict, religion is always right

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Strongly agree	5.4	5.5	5.4	7.2	4.6	5.6
Agree	17.7	15.0	19.6	11.0	17.4	20.2
Disagree	41.0	39.0	42.3	44.0	41.4	39.5
Strongly disagree	13.7	19.0	10.0	17.0	16.1	10.2
Don't know	20.6	19.6	21.3	20.2	19.0	22.2
No answer	1.6	1.9	1.4	0.6	1.4	2.2
Missing; Not available	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q15 Ось список якостей, яким можна заохочувати дітей навчатися вдома. Якими, якщо такі є, ви вважаєте особливо важливо? Виберіть до п'яти. Релігійна віра

Q15- Here is a list of qualities that children can be encouraged to learn at home. Which, if any, do you consider to be especially important? Please choose up to five. Religious faith

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Important	14.9	12.3	16.7	8.4	12.0	19.7
Not mentioned	85.1	87.7	83.3	91.6	88.0	80.3
Don't know	-	-	-	-	-	-
No answer	-	-	-	-	-	-
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q62 - Я хотів би запитати вас, наскільки ви довіряєте людям з різних груп. Не могли б ви сказати мені для кожного, чи довіряєте ви людям з цієї групи повністю, частково, не дуже чи зовсім ні? Люди іншої релігії

Q62- I 'd like to ask you how much you trust people from various groups. Could you tell me for each whether you trust people from this group completely, somewhat, not very much or not at all? People of another religion

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Trust completely	4.9	5.8	4.2	5.8	4.0	5.3
Trust somewhat	35.1	33.5	36.1	33.9	32.8	37.6
Do not trust very much	28.9	27.5	29.8	29.4	27.8	29.6
Do not trust at all	13.7	16.3	12.0	17.9	14.9	11.2
Don't know	16.9	16.7	17.1	13.0	19.7	15.7
No answer	0.5	0.2	0.8	-	0.7	0.6
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q6. Для кожного з наступних аспектів вкажіть, наскільки він важливий у вашому житті. Ви б сказали, що це дуже важливо, швидше важлива, не дуже важлива або взагалі не важлива Релігія

Q6- For each of the following aspects, indicate how important it is in your life. Would you say it is very important, rather important, not very important or not important at all Religion

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Very important	22.0	17.1	25.4	15.4	20.1	26.1
Rather important	40.0	34.9	43.5	32.1	39.3	43.4
Not very important	17.1	19.1	15.7	22.8	18.3	14.0
Not at all important	13.9	21.4	8.8	21.8	14.3	11.0
Don't know	5.7	5.5	5.8	6.4	6.9	4.4
No answer	1.2	1.9	0.7	1.4	1.1	1.2
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q289CS9- Чи належите ви до релігії чи релігійної деномінації?. Якщо так, то який?

Q289CS9- Do you belong to a religion or religious denomination?. If yes, which one?

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Roman Catholic; Latin Church;	0.9	0.8	1.0	-	0.8	1.4
Byzantine Rite	7.2	6.7	7.5	8.1	6.1	7.8
Protestant; nfd	0.7	0.5	0.8	-	0.7	1.0
Evangelical Lutheran Church in Russia, Ukraine, Kazakhstan and Central Asia	1.2	1.8	0.8	0.4	1.9	0.8
Evangelical Baptist Union of Ukraine	0.7	0.8	0.6	1.7	0.5	0.5
Seventh-day Adventist Church	0.4	0.4	0.4	-	0.2	0.7
Pentecostal and Charismatic; nfd	0.2	0.4	-	-	0.2	0.2
Evangelical; nfd	0.3	0.2	0.4	-	0.5	0.2
Eastern Orthodox; nfd	1.7	1.1	2.0	0.5	1.5	2.1
Russian Orthodox Church	20.7	16.4	23.7	19.7	19.1	22.5
Orthodox Church of Ukraine	39.8	37.6	41.3	32.6	39.1	42.8
Judaism	0.2	0.4	0.1	-	0.5	-
Islam; nfd	0.3	0.2	0.3	-	-	0.6
Hindu	0.1	0.2	0.1	0.5	-	0.2
Other Christian; nfd	1.4	1.0	1.7	0.5	1.4	1.8
Jehovah's Witnesses	0.2	-	0.4	-	0.3	0.2
Other; nfd	0.4	0.9	-	0.6	0.5	0.2
Atheist	2.3	4.3	1.0	2.9	2.7	1.8
No answer	11.6	13.5	10.3	16.1	11.8	9.9
Dont know	9.8	12.9	7.6	16.4	12.1	5.4
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q94- Зараз я збираюся зачитати список волонтерських організацій; для кожного, чи могли б ви сказати мені, чи є ви член, активний член, неактивний член чи не член такого типу організацій? Церковний чи релігійний організація

Q94- Now I am going to read out a list of voluntary organizations; for each one, could you tell me whether you are a member, an active member, an inactive member or not a member of that type of organization? Church or religious organization

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Don't belong	69.8	69.1	70.3	76.5	74.1	63.5
Inactive member	19.7	20.9	18.9	18.1	18.5	21.5
Active member	7.5	6.7	8.1	3.7	4.4	11.8
Don't know	2.8	3.1	2.6	1.6	3.0	3.1
No answer	0.1	0.2	-	-	-	0.2
Missing; Unknown	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q173 - Незалежно від того, ходите ви до церкви чи ні, чи можете ви назвати себе...

Q173- Independently of whether you go to church or not, would you say you are...

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
A religious person	59.3	47.4	67.5	45.9	55.6	67.2
Not a religious person	26.6	32.7	22.4	34.6	28.5	22.2
An atheist	5.9	10.5	2.7	10.2	5.7	4.6
Don't know	7.2	7.3	7.1	8.1	8.9	5.3
No answer	1.0	2.2	0.2	1.2	1.3	0.7
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q174-175 З яким із наведених нижче тверджень ви найбільше згодні? Сенс релігії полягає в...

Q174- With which one of the following statements do you agree most? The meaning of religion is...

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Follow religious norms and ceremonies	19.4	23.2	16.8	20.4	16.9	21.4
Do good to other people	66.3	58.0	72.0	61.0	66.7	67.6
Don't know	12.2	14.6	10.6	16.9	14.2	8.8
No answer	2.1	4.1	0.7	1.7	2.2	2.1
Missing; Not available	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q175- And with which of the following statements do you agree most? The meaning of religion is...

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Make sense of life after death	14.1	15.9	12.8	13.1	14.9	13.6
Make sense of life in this world	65.8	58.6	70.8	62.0	64.2	68.6
Don't know	18.0	21.4	15.7	22.7	18.1	16.4
No answer	2.1	4.1	0.8	2.2	2.8	1.4
Missing; Not available	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q239. Я опишу різні типи політичних систем і запитаю, що ви думаєте про кожну з них як про спосіб управління нею країна. Щодо кожного з них, чи можете ви сказати, що це дуже хороший, досить хороший, досить поганий або дуже поганий спосіб управління цією країною? Наявність системи, що регулюється релігійним законом, у якій немає політичних партій чи виборів

Q239- I'm going to describe various types of political systems and ask what you think about each as a way of governing this country. For each one, would you say it is a very good, fairly good, fairly bad or very bad way of governing this country? Having a system governed by religious law in which there are no political parties or elections

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Very good	4.5	4.5	4.5	3.0	5.2	4.4
Fairly good	14.1	13.6	14.5	15.5	11.9	15.8
Bad	24.0	25.8	22.8	21.3	25.1	23.9
Very bad	28.9	32.6	26.4	30.6	30.6	26.8
Don't know	27.2	22.6	30.4	27.8	25.7	28.5
No answer	1.2	0.7	1.5	1.8	1.5	0.7
Missing; Not available	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q166 У що з наведеного нижче ви вірите, якщо вірите? Життя після смерті

Q166- In which of the following things do you believe, if you believe in any? Life after death

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Yes	41.9	32.6	48.4	32.2	39.1	47.9
No	33.1	41.1	27.6	41.2	34.4	29.1
Don't know	23.1	23.2	23.0	22.1	24.8	21.8
No answer	1.9	3.1	1.1	4.4	1.7	1.2
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q167-168 У що з наведеного нижче ви вірите, якщо вірите? Пекло. У що з наступного ви вірите, якщо вірите? Рай

Q167- In which of the following things do you believe, if you believe in any? Hell

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Yes	40.8	32.9	46.2	31.3	37.3	47.2
No	33.5	41.3	28.1	41.1	36.0	28.6
Don't know	23.5	22.6	24.0	24.3	24.5	22.2
No answer	2.3	3.2	1.7	3.3	2.2	2.1
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q168- In which of the following things do you believe, if you believe in any? Heaven

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Yes	42.1	34.1	47.6	32.2	37.9	49.3
No	32.4	41.5	26.1	39.5	34.9	27.7
Don't know	23.1	21.2	24.4	25.0	25.0	20.7
No answer	2.4	3.2	1.8	3.3	2.2	2.2
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q165- У що з наведеного нижче ви вірите, якщо вірите? Бог

Q165- In which of the following things do you believe, if you believe in any? God

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Yes	75.8	64.2	83.7	66.1	72.3	82.3
No	14.3	22.4	8.7	20.5	14.8	11.8
Don't know	9.0	11.8	7.1	12.2	11.9	5.2
No answer	0.9	1.6	0.4	1.2	1.0	0.7
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q164- Наскільки Бог важливий у вашому житті?. Будь ласка, використовуйте цю шкалу для вказівки. 10 означає «дуже важливо», а 1 означає «не все важливо.»:

Q164- How important is God in your life?. Please use this scale to indicate. 10 means "very important" and 1 means "not at all important.":

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Not at all important	4.4	8.4	1.7	5.7	4.2	4.3
2	1.4	1.6	1.3	4.0	1.2	0.8
3	4.5	6.5	3.1	7.6	4.4	3.6
4	4.4	5.1	4.0	5.7	5.2	3.2
5	13.5	13.3	13.7	15.5	13.6	12.8
6	10.0	9.1	10.7	7.9	11.4	9.4
7	12.3	12.5	12.2	15.0	13.0	10.7
8	9.3	8.7	9.8	8.6	10.7	8.3
9	4.7	4.3	5.0	5.4	5.0	4.2
Very important	30.0	25.2	33.3	17.2	26.3	37.8
Don't know	4.4	5.1	4.0	5.7	4.3	4.2
No answer	0.9	0.5	1.2	1.8	0.7	0.7
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)
Mean	7.07	6.56	7.42	6.24	6.97	7.44
Std Dev.	2.66	2.89	2.43	2.72	2.58	2.65
Base mean	(1,220)	(497)	(723)	(174)	(509)	(538)

Q171- Крім весіль, похоронів і хрестин, як часто ви відвідуєте релігійні служби в ці дні?

Q171- Apart from weddings, funerals and christenings, about how often do you attend religious services these days?

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
More than once a week	4.4	1.6	6.4	2.1	3.6	6.0
Once a week	17.0	12.6	20.0	12.7	14.1	21.3
Once a month	12.4	11.3	13.2	7.5	11.4	14.9
Only on special holy days	34.6	31.1	37.0	36.9	40.0	28.7
Once a year	9.1	10.4	8.3	11.3	9.5	8.1
Less often	5.8	7.3	4.7	6.5	6.0	5.4
Never, practically never	13.9	22.9	7.6	19.5	12.5	13.3
Don't know	2.3	2.0	2.6	2.4	2.6	2.1
No answer	0.5	0.8	0.3	1.1	0.3	0.3
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q172- Крім весіль і похоронів, як часто ви молитесь?

Q172- Apart from weddings and funerals, about how often do you pray?

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Several times a day	10.2	5.3	13.6	3.8	5.2	17.1
Once a day	15.1	12.5	16.9	8.4	14.5	17.9
Several times each week	13.7	9.2	16.8	11.4	14.0	14.1
Only when attending religious services	19.0	19.8	18.4	20.1	18.2	19.4
Only on special holy days	9.9	10.0	9.8	10.5	11.6	8.1
Once a year	5.0	4.7	5.1	2.4	6.6	4.2
Less often	3.3	3.5	3.1	3.8	5.3	1.3
Never, practically never	16.3	26.3	9.4	28.1	15.8	12.8
Don't know	5.4	5.3	5.4	8.1	6.5	3.4
No answer	2.3	3.3	1.5	3.5	2.4	1.7
Missing; Not available	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)

Q289- Релігійні конфесії - основні групи

Q289- Religious denominations - major groups

	TOTAL	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Do not belong to a denomination	2.3	4.3	1.0	2.9	2.7	1.8
Roman Catholic	8.1	7.4	8.5	8.1	6.9	9.2
Protestant	0.7	0.5	0.8	-	0.7	1.0
Orthodox (Russian/Greek/etc.)	62.1	55.1	67.0	52.9	59.8	67.5
Jew	0.2	0.4	0.1	-	0.5	-
Muslim	0.3	0.2	0.3	-	-	0.6
Hindu	0.1	0.2	0.1	0.5	-	0.2
Buddhist	-	-	-	-	-	-
Other Christian (Pentecostal/Free church/Jehova...)	4.4	4.5	4.3	2.6	5.0	4.3
Other	0.4	0.9	-	0.6	0.5	0.2
Don't know	9.8	12.9	7.6	16.4	12.1	5.4
No answer/refused	11.6	13.5	10.3	16.1	11.8	9.9
Other missing; Multiple answers Mail (EVS)	-	-	-	-	-	-
(N)	(1,289)	(526)	(763)	(188)	(535)	(565)